ISSN: 2181-1741 (print)
ISNN: 2181-1725 (online)
2026 / № 3.1–3

FILOLOGIK TADQIQOTLAR:
TIL
ADABIYOT
TA’LIM

Philological research:
LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

Филологические исследования:
ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

pholologicalresearch.uz

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2026 / № 3.1–3

Termiz – 2026

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

LUTFULLAYEVA DURDONA
Lisoniy assotsiatsiyalarda milliy tafakkurning voqelanishi
(Vatan assotsiativ maydoni misolida) 7

MIRZAYEV IBODULLA
Xomskiyning “Til va ong” asari, generativ tilshunoslik konsepsiyasi
va professor Baxtiyor Mengliyevning tarjimonlik mahorati....10

ҚУРОНОВ ДИЛМУРОД
Бадиий диалог таржимасида коммуникатив вазиятни тўғри англаш зарурати
(Чўлпоннинг «Кеча ва кундуз» романининг янги русча нашри мисолида) 16

ЧЎТМАТОВ ЖЎРАБЕК ОМОНОВИЧ
«Ҳикмат» сўзининг араб лексикографик манбалари асосидаги лексик-семантик таҳлили.... 19

ЧОРИЕВ ТАВАККАЛ РАВШАНОВИЧ
Абдураҳмон Жомий ва Алишер Навоий идиостилида
«Саг//ит» концептининг лингвопоэтик хусусиятлари....25

UMURQULOV ZAFAR BEKPO‘LATOVICH
Alisher Navoiy ijodida so‘z qadri va nutq odobi talqini....34

UBAYDULLAYEV ALISHER ABDUSALOMOVICH
Ogahiy tarjimasidagi asarlar leksikasining tarixiy-etimologik tahlili
(“Axloqu-l-Muhsiniyn” asari misolida) 37

IBRAGIMOV SHEXROZBEK TO‘LQINJON O‘G‘LI
Tashbih va epitetlarning pragmatik talqini: tarjimada ekspressivlik va
stilistik ekvivalentlik....41

IBRAGIMOV JASURBEK TULKINJON O‘G‘LI
Jangovorlik, jasorat va jismoniy kuchga oid epitetlar
(“Beowulf” ingliz eposi misolida)....47

NAZAROVA ZIYODA KATTAYEVNA
Frazeologizmlarning yondosh birliklar bilan o‘zaro aloqasi 51

QOBILOV MIRZIYO ESHNOZAR O‘G‘LI
O‘z qatlamga oid antroponimlar tasnifi 55

ISRAILOVA SAODAT TURAPOVNA
Rang komponentli birliklarning mental birliklarda aksi....58

RO‘ZIMATOVA DILNOZA
Rasmiy munosabatlarda murojaat birliklarining shaxs ijtimoiy maqomining ifodalanishi....62

XUSANOVA NAFISA ZOKIRJON QIZI
Ertak janrida dialogning strukturaviy va funksional poetikasi
(Ingliz va o‘zbek xalq ertaklari misolida)....65

XABIBULLAYEVA FAZILAT XABIBULLO QIZI
“Boburnoma”dagi saroy-ma’muriy xizmat unvonlarining inglizcha tarjimalarda berilishi 69

MUSTAFAYEV ELYOR ODIL UGLI
Theoretical foundations for the classification of phraseological units in english 73

МУНДАРИЖА

TURSUNOVA DILSHODA XOLDIN QIZI
“O‘zbek tilining izohli lug‘ati”da qurol-aslaha nomi bilan bog‘liq folklorizmlar 77

YAVKOCHEVA FERUZA HUSAN QIZI
Types of english speech-language pathology dictionaries according to semantic relations 81

SHUKUROV RAHMATILLO MIRZATILLAYEVICH
Farg‘ona viloyati tarixiy oykonim, gidronim va oronimlarining leksik-semantik tasnifi hamda sotsiolingvistik tahlili 86

XALIQULOVA MUSHARRAF EGAMNAZAR QIZI
Maqol lingvistik, kognitiv va madaniy fenomen sifatida 90

O‘RAZOV ALISHER DONIYOROVICH
O‘zbek tilida substantiv leksemalar semantik shajarasining ifodalanishida pragmatik omillar 93

DJURAYEVA MAXBUBA USMANOVNA
Emotsiya, konsept va emotsional konsept tushunchalarining lingvistik talqini 96

ADABIYOTSHUNOSLIK

ABDULLAEV RAMAZON
Муиззий ва Ҳофиз шеъриятида адабий таъсир ва ижодий ворислик. 99

ARSLONOV ABDIMUROD KAROMATOVICH
“Qisasi Rabg‘uziy” asari poetikasi va badiiy-estetik xususiyatlari xususida.....104

АЛИМАРДОН ҲАЙИТОВ
Али Қушчининг ўғли ҳам олим бўлган.....108

DR. DONIYOR K. KELDIYOROV
Wounded memory and hybrid identity in Khaled Hosseini’s the kite runner.....112

IBRAGIMOV JAVOHIR TO‘LQINJON O‘G‘LI
Harold Lambning “Tamerlane: the earth shaker” romanida amir temur xarakterining badiiy ifodasi 116

RAXIMOVA UMIDA SOLIYEVNA
Ona obrazining ramziy va mifopoetik talqini: inglizzabon va o‘zbek adabiyoti misolida 121

MNAJATDINOVA MAKARYA
Hozirgi qoraqalpoq xotin-qizlar lirikasida psixologik metamorfoza 126

JIENBAEV MUSA AZATBAEVICH
XX-XXI asr lirikasida Odissey obrazining transformatsiyasi.....130

RADJABOVA MUXTASAR DAVRANBEKOVNA
Arab tilida talabalarning yozuv malakasini rivojlantirishda o‘yin texnologiyalarining tatbiqi.....134

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2026; 9
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

"BOBURNOMA"DAGI SAROY-MA'MURIY XIZMAT UNVONLARINING INGLIZCHA TARJIMALARDA BERILISHI

Xabibullayeva Fazilat Xabibullo qizi
Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
tayanch doktoranti

"Boburnoma" asari o'zbek mumtoz nasrining eng yirik yodgorliklaridan biri sifatida XVI asr boshi Movaraunnahr, Afg'oniston va Hindiston yarim oroli saroy-ma'muriy tuzilmasi haqidagi boy leksik xazina hisoblanadi. Asarning ingliz tilidagi uch tarjimasi: Jon Leyden va Vilyam Erskin tomonidan 1826-yilda[1], Annetta Susanna Beverij tomonidan 1922-yilda[2], Uiler Tekston tomonidan 1996-yilda[3] amalga oshirilgan. Bu tarjimalarning bir asrdan ortiq oraliqda yaratilgani ularning qiyosiy tahlilini yanada muhimligini oshiradi.

Saroy-ma'muriy xizmat unvonlari hukmdorning shaxsiy xizmatini bajaruvchi mansabdor shaxslar, ya'ni, *oftobachi, bakovul, kitobdor, suvchi, sharbatchi, eshik og'a,* moliyaviy-xazina boshqaruvi mansabdorlar: *muhrdor, xizonachi* va mahalliy-hududiy boshqaruv unvonlardan *chavdari* "Boburnoma" leksikasining bir-biriga bog'liq semantik guruhini tashkil etadi va bugun faol qo'llanmagani sababli arxaizm-istorizm nazariyasi doirasida tahlil qilinadi.

Mazkur maqolamizda ushbu guruhga mansub to'qqizta unvon uch turdagi inglizcha matnda qiyosiy o'rganilib, ularning qay tarzda berish strategiyasi ishlab chiqiladi.

Tadqiqotning maqsadi saroy-ma'muriy xizmat unvonlarining yaxlit lug'aviy-semantik birlik sifatida tahlilga tortish va ularning tarjimalarini tadqiq etishdan iborat:

1) har bir unvonning ma'no-vazifasini va arxaizm/istorizm maqomini aniqlash;

2) uch tarjima matnidagi mos parchalarni tekshirish va strategiyasini tasniflash;

3) tarjimonlar orasidagi farq-o'xshashlikni kichik guruhlar kesimida umumlashtirish nazarda tutiladi.

1. Nazariy-metodologik asos

Ushbu qiyosiy tahlilning tayanch mezoni sifatida Sh.Rahmatullayevning arxaizm va istorizm ta'rifiga asoslangan holda: arxaizm – zamonaviy tilda faol sinonimga ega bo'lgan, uslubiy jihatdan eskirgan birlik, istorizm esa – nomlagan voqelik (institut, buyum, mansab) o'zi yo'qolgani sababli sinonimsiz qolgan birlik[4]ka aytiladi. Saroy-ma'muriy unvonlarning aksariyati aynan shu ikkinchi turga, institut o'zi yo'qolgani sababli zamonaviy sinonimi bo'lmagan istorizmga mos keladi. Tarjimashunoslik nuqtayi nazardan S.Vlahov va S.Florinning "tarixiy realiya" tushunchasini qo'llaydi: ular tarixiy realiyalarni muallif davri uchun oddiy, kundalik so'z bo'lgan, ammo keyingi davr o'quvchisi uchun begona-tarixiy bo'yoq kasb etgan birliklar sifatida ta'riflaydi va ularning tarjimada berilishini alohida muammoli soha deb ko'rsatadi[5]. P.Nyumark esa arxaik birlikni tarjimon uchun "topib bo'lmaydigan so'z" (*unfindable word*) turlaridan biri sifatida belgilab, bunday hollarda maxsus lug'at-manbalarga murojaat qilish zaruratini ta'kidlaydi[6] bu esa Annetta Susanna Beverijning o'z tarjimasida keng, ilmiy-etimologik *footnote apparati* (matnosti izoh) dan foydalanish amaliyotiga mos keladi.

Metodologik jihatdan esa mazkur tadqiqot Z.Teshaboyevaning xuddi shu manba va uch tarjimon ustida olib borgan PhD dissertatsiyasida paragraf-chegaralash tamoyiliga asoslanadi. "Strategiya" va "madaniy-tarixiy axborot saqlanish" masalalari alohida muammo tarzida ko'riladi[7] mazkur maqola esa birinchisiga bag'ishlangan. R.Ibragimovaning

[1] Leyden J., Erskine W. Memoirs of Zehir-Ed-Din Muhammed Baber, Emperor of Hindustan, Written by Himself, in the Jaghatai Turki. – London: Longman, Rees, Orme, Brown, and Green; Cadell and Company, 1826.

[2] Beveridge A.S. The Babur-nama in English (Memoirs of Babur). – London: Luzac & Co., 1922.

[3] Thackston W.M. The Baburnama: Memoirs of Babur, Prince and Emperor. – New York: Oxford University Press, 1996.

[4] Rahmatullayev Sh. Hozirgi adabiy o'zbek tili, 1-kitob. –Toshkent: MUMTOZ SO'Z, 2010. –B.104-107.

[5] Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – Москва: Международные отношения, 1980. – С.132-137.

[6] Newmark P. A Textbook of Translation. – Hemel Hempstead: Prentice Hall International, 1988. – P.176-178.

[7] Тешабоева З. Қ. "Бобурнома"нинг инглизча таржималаридаги фразеологик бирликлар ва уларнинг миллий-маданий хусусиятлари. Филол. фан.б.фалс. док. (PhD) …дисс. – Тошкент, 2017

ushbu muammoga yaqin mavzudagi tadqiqotidan farqi shundaki, R.Ibragimova “Boburnoma” tarjimalarini referentga asoslangan realiya tushunchasi orqali tahlil qiladi[1], mazkur maqola esa vaqtga asoslangan arxaizm/istorizm kategoriyasidan kelib chiqadi.

Guruhning ichki tuzilishini aniqlashtirish uchun Sh.Rahmatullayev taklif etgan komponent (semik) tahlil usuli qo‘llaniladi, leksik ma’no integral va differensial semalarga bo‘linadi[2]. Barcha to‘qqiz unvonga umumiy integral sema – “hukmdorga bevosita bo‘ysunuvchi, ixtisoslashgan vazifani bajaruvchi mansabdor” shaxsga nisbatan qollanadi. Differensial semalar guruhni uchta kichik toifaga ajratadi: (a) tan-shaxsiy xizmat – *oftobachi, bakavul, kitobdor, suvchi, sharbatchi, eshik/eshik og‘a*; (b) moliya-xazina boshqaruvi – *muhrdor, xizonachi*; (v) hududiy-ijtimoiy boshqaruv – chavdari. Ushbu farqlanish quyidagi tahlilning uch bo‘limga bo‘linishini asoslaydi.

2. Saroy shaxsiy xizmati mansablari. Bu kichik guruhga hukmdorning tan-shaxsiy ehtiyojlarini (kiyinish, ovqatlanish, kutubxona, suv-sharbat, qabul marosimi) ta’minlovchi mansabdorlar kiradi: *oftobachi, bakavul, kitobdor, suvchi, sharbatchi, eshik/eshik og‘a.*

Oftobachi. Bobur Umarshayx Mirzo o‘limi arafasidagi voqealarni bayon qilib, Qamberali haqida *“Юнусхон қошида офтобачилик қилди”* deb yozadi[3]. S.Beverij bu unvonni transliteratsiya qilib, satr ostida qo‘lyozma variantlarini muhokama qilar ekan, “**ewer-bearer**” izohini qo‘shadi[4]. Tekston, aksincha, transliteratsiyasiz, to‘g‘ridan-to‘g‘ri tavsiflovchi “**ewer bearer**” tarjimasini beradi[5]. Leyden–Erskin mustaqil kontekstda “He had served Yunis Khan in the capacity of Ewer-bearer” tarzida Tekston bilan so‘zma-so‘z mos keladigan “**Ewer-bearer**” variantni qo‘llaydi[6]. O‘zbek tilining izohli lug‘atida bu so‘z “ Xonlar saroyida xon, amir va uning mehmonlari qo‘l yuvayotganda, ularga oftoba tutuvchi lavozimli shaxs” deb, tarixiy so‘z sifatida keltiriladi[7].

Bakavul. Bu mansab “Boburnoma”da bir necha marta uchraydi: *“Қул Боязид бакавулнинг ғўрхонаси”*[8]. Beverij butun tarjima davomida ushbu termin uchun kamida sakkiz mustaqil o‘rinda izchil “the Taster” ekvivalentini qo‘llaydi[9]. U.Tekston transliteratsiya yo‘lidan borib (“Qul-Bayazid Bokaul”)[10], Leyden–Erskin esa (“Bekawel – also a taster or butler”; “Kul Baiezid Bekawel (the Taster)”) har ikkala tarjima strategiyasini birlashtiradi[11].

Kitobdor. Samarqandning Shayboniyxon qo‘liga o‘tishi voqeasida Bobur Xoja Muhammad Alini “китобдор” sifatida tilga oladi[12]. S.Beverij “librarian” domestikatsiya qilib, boshqa parchada esa *“kitabdar, librarian”* transliteratsiya-glossini qo‘llaydi[13]. U.Tekston izchil transliteratsiya yo‘lidan borib, muttasil *“Kitabdar”*[14] tarzida aks ettiradi. Leyden–Erskin ikki qatlamli tarjima strategiyasini namoyish etadi: bir joyda “librarian”, boshqa o‘rinlarda “*Kitabdar* (the Librarian)”[15] deb beradi. O‘zbek tilining izohli lug‘atida esa kitobdor- “kutubxonachi”ning eskirgan shakli sifatida keltirilgan[16].

Suvchi va sharbatchi. Qandahor jangi tavsifida Bobur o‘z atrofidagi mansabdorlarni sanab, *“сўл қўлумда... Мақсуд сувчи”* hamda *“ўнг қўлумда... Қамол шарбатчи”* deb yozadi[17]. Har ikkala unvon ham hukmdorga shaxsiy xizmat ko‘rsatuvchi kichik mansab bo‘lib, tarjimalarda parallel strategiya kuzatiladi. Suvchi uchun Beverij funksional tarjima va transliteratsiyani qavs ichida birlashtiradi: *“Maqsud the water-bearer (su-chi)”*[18]; Tekston izchil transliteratsiya – *“Suchi”*[19]; Leyden–Erskin esa transliteratsiya va ehtiyotkor taxminiy gloss “*Suchi* probably means Abdar (waterman), butler” birikmasini qo‘llaydi[20].

---

[1] Ibragimova R.A. “Boburnoma” matnidagi milliy udumlar va realiyalar inglizcha tarjimalarining lingvopragmatik tadqiqi: PhD dissertatsiyasi avtoreferati. – Andijon, 2024.
[2] Rahmatullayev Sh. Ko‘rsatilgan asar. – B.54-55, B.89-91.
[3] Бобур З.М. Бобирнома. – 1960. – Б.76.
[4] Beveridge A.S. Ko‘rsatilgan asar. – B.28.
[5] Thackston W.M. Ko‘rsatilgan asar. – p.49.
[6] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.17.
[7] oftobachi – Izoh.uz – O‘zbek tilining izohli lug‘ati; https://izoh.uz/word/oftobachi (Murojaat sanasi: 31.08.2026. 15:28)
[8] Бобур З.М. Бобирнома. – 1960. – Б.184.
[9] Beveridge A.S. Ko‘rsatilgan asar. – B.61.
[10] Thackston W.M. Ko‘rsatilgan asar.
[11] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.163.
[12] Бобур З.М. Бобирнома. – 1960. – Б.135.
[13] Beveridge A.S. Ko‘rsatilgan asar. – B.124; B.275.
[14] Thackston W.M. Ko‘rsatilgan asar. – p.114.
[15] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.82.
[16] kitobdor – Izoh.uz – O‘zbek tilining izohli lug‘ati; https://izoh.uz/word/kitobdor (Murojaat sanasi: 31.08.2026. 15:36)
[17] Бобур З.М. Бобирнома. – 1960. – Б.273.
[18] Beveridge A.S. Ko‘rsatilgan asar. – B.335.
[19] Thackston W.M. Ko‘rsatilgan asar.
[20] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.228.

Sharbatchi uchun: S.Beverij to‘liq funksional tarjima – *“the sherbet-server”*[1]; U.Tekston yana transliteratsiya – *“Sharbatchi”*[2] tarzida tarjimada aks ettiradilar. Leyden–Erskin bu safar ham aralash yo‘lni tanlaydi va “Kemal *Sherbetji* (the Cup-bearer)”[3] tarzida transliteratsiya qiladi. Har ikkala unvonda ham S.Beverij va U.Tekston qarama-qarshi qutblarda turadi, Leyden–Erskin esa sintezlovchi pozitsiyani egallaydi.

Eshik/ eshik og‘a. Umarshayx Mirzo amirlari tavsifida *“Худойбердиға... эшикни бошлатиб йибориб эрди”* va keyinroq *“Жонибек... эшик оқо қилиб эди”* jumlalari uchraydi[4]. Ushbu yozuv bo‘yicha S.Beverij va U.Tekston tarjimalaridagi mos parcha ushbu tadqiqot doirasida hali alohida tasdiqlanmagan, shu sabab bu ikki tarjimon bo‘yicha xulosa chiqarilmaydi. Lekin Leyden–Erskin tarjimasida esa ikki xil qo‘llanish farqlanadi: to‘liq unvon shaklida *“eshik og‘a”* transliteratsiya va keng etimologik-etnografik izoh bilan “*Ishik-Agha, lord or keeper of the entrance or door, an officer resembling the chamberlain...”*[5]; oddiy, unvonsiz *“эшик”* so‘zi uchun esa bir necha mustaqil o‘rinda – to‘liq domestikatsiya “Chamberlain” leksemasi orqali aniq ochib bergan[6].

3. Moliyaviy-ma’muriy mansablar. *Muhrdor.* Bobur o‘z otasi tomonidan bu mansabga tayinlanganini eslaydi: *“Отам ҳам риоят қилиб, муҳрдор қилиб эди”*[7]. S.Beverij bu o‘rinda aniq, bosh harflar bilan yozilgan “Keeper of the Seal” unvonini qo‘llaydi[8]; U.Tekston xuddi shu domestikatsiya yo‘lidan borib “seal keeper”[9] deb o‘giradi. Leyden–Erskin mustaqil ravishda S.Beverijga deyarli so‘zma-so‘z mos “keeper of the seal” variantini beradi[10]. Bu misolda shakl farq qilsa-da, har uchala tarjimon ham bir xil funksional-domestikatsiya strategiyasida birlashadi.

Xizonachi. Bek-ro‘yxatlaridan birida *“Вали хизоначи”* tarzida uchraydigan bu unvon uchun uch tarjimon uchta mutlaqo farqli strategiyani namoyish etadi[11]. S.Beverij kamida olti mustaqil o‘rinda izchil to‘liq domestikatsiya “the Treasurer”ni qo‘llaydi[12]. U.Tekston, aksincha, uch mustaqil o‘rinda izchil transliteratsiya, ya’ni *“Khizanachi”*ni tanlaydi, hech qanday izoh qo‘shmaydi[13]. Leyden–Erskin esa ikkala strategiyani birlashtirib, *“Wali Khizanchi (the Treasurer)”*[14] tarzida xuddi shu birlashtiruvchi naqsh kitobdor va suvchi misolida ham kuzatilgan edi. Demak yuqoridagi misollardan korinadiki, bu Leyden–Erskin tarjimasining butun guruh bo‘yicha izchil uslubiy xususiyatlaridan biri ekanligini sezishismiz mumkin.

4. Mahalliy-hududiy boshqaruv unvoni. *Chavdari.* Behra elining bo‘ysunishi tasvirida Bobur mahalliy boshliqlarni *“Беҳранинг улуғларини ва чавдариларини тилаб”* deb tilga oladi[15]. Bu hind-fors ma’muriy an’anasiga xos, savdo-hunar toifasi boshlig‘i yoki yer egasini bildiruvchi unvon bo‘lib, uch tarjimon orasida noyob holatlar kuzatiladi: barchasi bir xil transliteratsiya strategiyasini tanlaydi, ustiga-ustak bir xil izohli manbaga tayanganini ko‘rishimiz mumkin. S.Beverij *“chauderis”* transliteratsiyasini qo‘llab, satr ostida buni Erskinning izohiga havola qilib beradi: *“this Hindustani word in some districts signifies the head man of a trade, in others a landholder (Erskin)”*[16]. U.Tekston mustaqil ravishda *“chaudharis”* transliteratsiyasini tanlaydi, o‘z navbatida, izohida *“village chieftains in the subcontinent”* izohini ham keltiradi[17]. Leyden–Erskin esa bevosita bu ikkala keyingi izohning boshlang‘ich manbasi sifatida bir xil transliteratsiya *“Chouderis”* va deyarli so‘zma-so‘z bir xil izoh matnini keltiradi[18]. Bu uch tomonlama mos kelish tasodif emas: S.Beverijning “Erskin” havolasi aynan 1826-yilgi tarjimaning izohiga ishora qilinishi edi. Demak, *chavdari* misolida uch tarjima orasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri filologik vorislik zanjiri kuzatililishini guvoxi bo‘lamiz.

5. Uch tarjimon strategiyalarining qiyosi. To‘qqizta unvon bo‘yicha to‘plangan dalillar uch tarjimon o‘rtasida barqaror, tizimli farqlarni ko‘rsatadi. U.Tekston (1996) eng so‘nggi tarjima – saroy-xizmat unvonlarining aksariyatida *kitobdor, bakavul,*

[1] Beveridge A.S. Ko‘rsatilgan asar. – B.335.
[2] Thackston W.M. Ko‘rsatilgan asar.
[3] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.227.
[4] Бобур З.М. Бобирнома. – 1960. – Б.76-77.
[5] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.25.
[6] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.19 (taxminiy).
[7] Бобур З.М. Бобирнома. – 1960. – Б.98.
[8] Beveridge A.S. Ko‘rsatilgan asar. – B.67.
[9] Thackston W.M. Ko‘rsatilgan asar. – p.75.
[10] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.43.
[11] Бобур З.М. Бобирнома. – 1960. – Б.273.
[12] Beveridge A.S. Ko‘rsatilgan asar. – B.181.
[13] Thackston W.M. Ko‘rsatilgan asar.
[14] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.228.
[15] Бобур З.М. Бобирнома. – 1960. – Б.292.
[16] Beveridge A.S. Ko‘rsatilgan asar. – B.383.
[17] Thackston W.M. Ko‘rsatilgan asar. – 227-izoh.
[18] Leyden J., Erskine W. Ko‘rsatilgan asar. – B.256.

suvchi, sharbatchi, xizonachi tarjima transliteratsiyasini ustuvor strategiya sifatida qo‘llaydi, ko‘p hollarda qo‘shimcha izohsiz, albatta. S.Beverij (1922) esa aksincha, funksional-domestikatsiya yoki tavsiflovchi ekvivalentga moyil *oftobachi→ewer-bearer, bakavul→the Taster, xizonachi→the Treasurer, sharbatchi→the sherbet-server* tarzida bersa, biroq bu tanlovni deyarli har doim ham keng ilmiy matnosti izohlar bilan to‘ldiradi.

P.Nyumark ta’kidlagan “unfindable word” muammosiga tarjimonning ilmiy-filologik javobi shunday ko‘rinishda namoyon bo‘ladi[1]ki, Leyden–Erskin (1826) eng dastlabki tarjima kutilganidan farqli o‘laroq, na eng ko‘p transliteratsiya, na eng ko‘p domestikatsiyaga moyilligini ko‘rsatadi*: kitobdor, suvchi, sharbatchi va xizonachi* kabi to‘rtta holatda u ikkala strategiyani bitta birlikka “*Kitabdar* (the Librarian)”, “*Suchi...* waterman”, “*Sherbetji* (the Cup-bearer)”, *“Khizanchi* (the Treasurer)” tarzida berishi birlashtirgan mustaqil startegiyasi tarjimada uchinchi yechim taklifini beradi.

Uch kichik toifa bo‘yicha ham farqlar mavjud: shaxsiy xizmat mansablarida *oftobachi, bakavul, kitobdor, suvchi, sharbatchi* eng katta strategik tarqoqlik kuzatildi; moliyaviy-ma’muriy mansablarda (muhrdor) uch tarjimon konsensusi kuzatildi, biroq xizonachi holatida bu konsensus buzilganini kordik; mahalliy-hududiy unvon *chavdari* esa yagona holat bo‘lib, unda har uchala tarjimon transliteratsiya yolini tanlaganini ko‘ramiz.

Tekshirilgan to‘qqizta unvondan sakkiztasi Sh.Rahmatullayev mezoni bo‘yicha istorizm maqomiga ega ekani aniqlandi. Bu ularning zamonaviy o‘zbek tilida sinonimsiz ekanligidan dalolat beradi.

Uch tarjimonning strategik tarjima usullari tasniflandi: U.Tekston transliteratsiyaga, S.Beverij ilmiy izoh (satr osti) bilan qo‘shib boriladigan funksional ekvivalentini ta’minlashga, Leyden–Erskin esa har ikkala strategiyani birlashtiruvchi sintezga moyil ekanligi kuzatildi.

Shuningdek, guruh ichidagi uch kichik toifa o‘zaro farqlanishi ko‘rsatildi: shaxsiy xizmat mansablarida strategik tarqoqlik eng yuqori, moliyaviy-ma’muriy mansablarda qisman konsensus, mahalliy-hududiy unvonda esa to‘liq konsensus kuzatilganini ko‘ramiz.

Bu natijalar tarjima strategiyasi tanlovi tarjima yiliga emas, balki har bir tarjimonning shaxsiy filologik yondashuviga bog‘liq ekanligini ko‘rsatadi. *Eshik/eshik og‘a* unvoni bo‘yicha S.Beverij va U.Tekston tarjimalaridagi bo‘shliq, shuningdek 1960 va 2002-yilgi nashrlar o‘rtasidagi sahifama-sahifa moslik keyingi tadqiqotlar uchun ochiq vazifa bo‘lib qoladi.

Rezyume. Maqolada “Boburnoma”dagi saroy-ma’muriy xizmat unvonlari (*oftobachi, bakavul, kitobdor, suvchi, sharbatchi, eshik og’a, muhrdor, xizonachi, chavdari*) yaxlit leksik-semantik guruh sifatida o‘rganiladi. Ularning Leyden–Erskin (1826), Beverij (1922) va Tekston (1996) tarjimalaridagi berilish strategiyalari qiyoslanadi: barqaror farq aniqlanadi – Tekston ko‘pincha transliteratsiyani afzal ko‘radi, Beverij ilmiy izoh bilan qo‘shib boriladigan funksional ekvivalentga moyil, Leyden–Erskin esa ko‘pincha bu ikki strategiyani birlashtirib sintezlovchi yechim taklif etadi. Guruh ichidagi uch kichik tur – shaxsiy xizmat, moliyaviy-ma’muriy va mahalliy-hududiy mansablar – bo‘yicha alohida tendensiyalar aniqlangan.

Resume. The article studies the court-administrative service titles from “Baburnama” *oftobachi, bakavul, kitobdor, suvchi, sharbatchi, eshik agha, muhrdor, khizanachi, chaudhari* as a coherent lexical-semantic group. The rendering strategies across the Leyden–Erskine (1826), S.Beveridge (1922), and Wh. Thackston (1996) translations are compared, revealing a consistent divergence: Wh. Thackston favors transliteration, S.Beveridge prefers a functional equivalent supported by scholarly commentary, while Leyden–Erskine frequently offers a synthesizing solution. Distinct tendencies emerge across the group’s three sub-categories, personal service, financial-administrative, and local-territorial titles.

Резюме. В статье рассматриваются придворно-административные служебные титулы «Бабур-наме» (офтобачи, бакавул, китобдор, сувчи, шарбатчи, эшик ога, мухрдор, хизоначи, чавдари) как единая лексико-семантическая группа. Сопоставлены стратегии их передачи в переводах Лейдена–Эрскина (1826), Бевереджа (1922) и Такстона (1996): выявлено устойчивое различие – Такстон чаще сохраняет транслитерацию, Бевередж предпочитает функциональный эквивалент с научным комментарием, а Лейден–Эрскин нередко предлагает синтезирующее решение. Внутри группы обнаружены отдельные тенденции по трём подкатегориям – личная служба, финансово-административные и местно-территориальные должности.

[1] Newmark P. Ko‘rsatilgan asar. – P.176-178.